

Verdwaald in woud van hulpverlening

'We lopen allemaal op een wankel muurtje dat makkelijk om kan vallen'

Ton de Vries, geflankeerd door Martien Luijckx (links) en Edo Paardekooper voor het Basishuis te Haarlem

Ton de Vries is secretaris van de Landelijke Vereniging voor Dak -en Thuislozen en het Informatie Steunpunt GGZ Noord-Holland. Hij zegt over de veranderingen in de AWBZ: 'Van mij mag er nog veel meer bezuinigd worden.

Tekst : **Martin Brandwagt** | Foto: **Han Kuijkhoven**

Ton de Vries is een oudgediende in het sociale veld. Hoewel hij al enige jaren in de AOW zit, weet hij van geen wijken. Actief voor dak- en thuislozen, actief voor mensen met psychische of sociale problemen, kortom voor mensen die om wat voor reden dan ook moeite hebben om in de maatschappij mee te draaien. Hij is een ervaringsdeskundige. Het gevoel je nergens echt thuis te voelen, hij kent het maar al te goed.

Ton de Vries: 'Ik had een wereldwinkel in Zandvoort. Daar had ik een ontmoetingsruimte gemaakt. Die zat in een mum van tijd vol. Ook met veel mensen die psychische of sociale problemen hadden. In die tijd kwam ik daar voor het eerst mee in aanraking. Daarna kreeg ik een zware midlifecrisis en belandde ik bij de psychiater. Ik raakte mijn huis kwijt, noodgedwongen ben ik in de winkel gaan wonen. Dat heeft vijftien jaar geduurd. Ik was dus thuisloos. Wel een dak boven je hoofd, geen plek die je thuis kunt noemen.'

Hij heeft een zwervershart. 'Ik ben een dag per week in mijn eigen huis. De rest van de tijd verblijf ik elders en dat bevalt me uitstekend. Dat zwerven raak je nooit meer kwijt.'

De zwerftocht van De Vries leidt vandaag naar een kantoor in Haarlem, net iets buiten het centrum. In dit zogenaamde Basishuis zijn een aantal sociale clubs verzameld, zoals de bond voor gehandicapten (ANGO) en de Stichting Miss Minima. De Vries is van het Informatiesteunpunt Geestelijke Gezondheidszorg, een instelling die mensen met een psychiatrische achtergrond de weg wijst door het woud van instellingen en hulpverleners. 'Nederland weet nog steeds niet de juiste zorg aan te bieden', meent De Vries. Vooral de bevoogdende wijze waarop de officiële hulpverlening opereert, steekt hem.

'Wat betreft daklozen, verslaafden en ex-gedetineerden, vind ik dat er te weinig zorg op maat wordt geboden. Luister naar wat ze zelf willen! Er is nog steeds te veel betutteling.

Het probleem is dat de hulpverlening De zorg bepaalt, niet de klant

Stimuleer ze om zelf weer hun leven in de hand te krijgen! Het probleem is dat de hulpverlening de zorg bepaalt, niet de klant.'

Edo Paardekooper, voorzitter cliëntenraad Leger des Heils en Martien Luijcks, coördinator van het steunpunt en eveneens ervaringsdeskundigen, schuiven aan. Paardekooper was een korte periode thuisloos: 'Een paar maanden, kwam door relatieproblemen. Het was voor mij een totaal nieuwe wereld. Ik had er wel verhalen over gehoord, niet al te beste. Verslaving; diefstallen; figuren waar je niet tussen wil zitten. Dat heb ik ook niet, ik kon direct in een sociaal pension terecht.'

Een vierde persoon schuift aan. Het is de doorgewinterde veldwerker Han Kuijkhoven die een uitgesproken mening heeft over hoe de maatschappij met hulpbehoevenden omgaat. Op de vraag hoe mensen met een hulpverleden terug moeten keren in de gewone maatschappij, geeft hij direct een antwoord.

Kuijkhoven: 'Sommigen hebben nog nooit deel uitgemaakt van de maatschappij. En die moeten dan deel uit gaan maken van iets waar ze nog nooit van gehoord hebben. Van de hulpverlening kunnen ze beter niet te veel verwachten. Er wordt keihard gewerkt, maar de 'ketensamenwerking' is niet gelukt. Al die instanties hebben hun eigen doelen, hun eigen werkwijze, het gaat langs elkaar heen. Alles in één hand, dat zou veel beter zijn. We hangen nog te veel aan vastgeroeste ideeën. Onder de burgerbevolking heerst nog steeds het beeld van een man met een lange baard, met een flesje bier hangend op een bankje. De werkelijkheid is wat ingewikkelder. Tegenwoordig heet het: dubbel geïndiceerde, veelplegende overlastgever. Het probleem is altijd hetzelfde: een mens in nood.'

Het is een somber verhaal dat de heren te vertellen hebben. Zoveel decennia maatschappelijke zorg, zoveel professionals die zich met hulpverlening bezighouden, heeft dat zo weinig opgeleverd?

Kuijkhoven: 'Ik heb sowieso moeite met het woord professional. Ze doen een opleiding sociaal-pedagogisch werk en worden daarna meteen in het diepe gegooid. Krijgen ze een klant met zware psychiatrische problemen op hun kantoor. En dan mogen ze, niet gehinderd door enige praktische kennis, een behandelplan gaan verzinnen. Aardig meisje hoor, met een goed diploma, maar zonder levenservaring. Vanaf dag één gaat de behandeling al de mist in.'

Het is niet alleen maar kommer en kwel in de hulpverlening, dat willen de aanwezigen graag benadrukken. De gemeente Haarlem is beslist welwillend. Dat zal met de komende verschuiving van AWBZ-voorzieningen naar de WMO (Wet Maatschappelijke Ondersteuning) ook wel moeten.

Ton de Vries: 'Ik zit in de klankbordgroep WMO. Daar zitten de hulpverleners en de

klanten bij elkaar. Zij maken zich ernstige zorgen over de komende bezuinigingen. Ik vind het juist een goede zaak. Als het aan mij lag, wordt er nog veel meer bezuinigd. Dat nemen ze me niet in dank af, jammer dan. We gaan eindelijk praten over de kosten en de baten, dat is hard nodig. We zitten in een overgangperiode. Wet Werk en Bijstand, WMO, er komt steeds meer bij de gemeenten te liggen. Al die gemeenten schreeuwen nu moord en brand en zeggen dat ze het met dat geld niet kunnen doen. Totdat het ministerie van VWS (Volksgezondheid, Welzijn en Sport) zegt: hier moet je het mee doen. En dan blijkt het dus wel te kunnen.

Voorkomen dat iemand in een hulpbehoevende situatie belandt, dat kun je wel zo ongeveer vergeten, menen de aanwezigen. Kuijkhoven memoreert dat zaken als dakloosheid en psychische problemen iedereen kunnen overkomen.

‘We lopen allemaal op een wankel muurtje. Het kan de ene kant op vallen, maar ook de andere. Een normaal gezin in Nederland, man en vrouw, twee kinderen, goed inkomen, besluiten een huis te kopen. Alles in orde, lijkt het. Dan komt er bijvoorbeeld een kredietcrisis en moeten ze hun huis verkopen. Daar kun je nooit preventief beleid op voeren.’

Ton de Vries: ‘Wat je tegenwoordig ook ziet, is dat de reguliere geestelijke gezondheidszorg, en dan met name de tweede lijn psychiatrie, probeert te infiltreren binnen de openbare gezondheidszorg. Dat is geen goede ontwikkeling. De insteek van de tweede lijn psychiatrie is: wat zijn de beperkingen, waar zit het steekje los? In plaats van te kijken naar wat iemand nog wel kan, welke mogelijkheden hij heeft.’

Kuijkhoven: ‘Wat wil een dakloze? Een huis. Maar we vergeten dat hij ooit een huis had. Ooit stond er op een kaartje: met grote blijdschap. Wij met zijn allen hebben hem dakloos gemaakt. Wij hebben niet de signalen opgepikt.’

Martien Luijckx: ‘Waar ik vooral problemen mee heb is hoe ex-gedetineerden behandeld worden. Als je uit de bak komt en je wilt een uitkering, dan heb je een postadres nodig. Tijdens detentie zijn veel mensen echter hun woning kwijtgeraakt, ze wonen bijvoorbeeld bij een vriend op een zolderkamer. Die vriend heeft vaak zelf een uitkering en wil niet dat de sociale dienst weet dat er iemand bij hem inwoont. Maar geen adres betekent geen uitkering; het is gewoon een uitnodiging om weer te gaan stelen.’

Kuijkhoven is het niet met Luijckx eens. ‘Jij moet je niet bemoeien met iets dat de reclassering moet regelen. Jij moet een arm om die man heen slaan, meer niet.’

Ton de Vries heeft tot slot nog een advies aan de journalistiek in het algemeen en de interviewer in het bijzonder. ‘Ik zie goede dingen in MUG. Jullie signaleren veel zaken die niet kloppen. Wat ik een beetje mis zijn de ervaringen van de mensen die hulp nodig hebben. Congressen die over dit onderwerp gaan zijn hetzelfde verhaal. Veel deskundigen en hulpverleners, maar waar zijn de mensen zelf? Die zie je niet.’